

Fylkesmannen i Trøndelag

Trööndelagen fylhkenålma

TILSYNSRAPPORT – VEDTAK

Skolemiljø:

Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø

Steinkjer kommune - Lø skole

Sammendrag

Vi fører tilsyn med Steinkjer kommune. Temaet for tilsynet er *Skolemiljø: Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø*. Under teamet om skolemiljø, har vi valgt å se nærmere på de fem delpliktene i aktivitetsplikten.

Skolens aktivitetsplikt

Formålet med aktivitetsplikten er å sikre at skolen handler raskt og riktig når en elev ikke har det trygt og godt på skolen. Alle som jobber på skolen har en plikt til å følge med, gripe inn og varsle hvis de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt. Videre har skolen en plikt til å undersøke saken og sette inn egnede tiltak som sørger for at eleven får et trygt og godt skolemiljø. Elevene har rett til å bli hørt og til å uttale seg om sin egen situasjon.

Tilsynet ved Lø skole

Fylkesmannen besøkte Lø skole den 3. og 4. september 2020, og snakket med elever, ansatte, rektor og skoleeier. I tillegg har skolen gjennomført en egenvurdering i grupper, som de deretter har sendt inn til oss sammen med tilhørende dokumentasjon.

Oppsummering av Fylkesmannens vurdering

Med utgangspunkt i den informasjonen vi har mottatt gjennom egenvurderingene, skolens dokumentasjon og intervjuene, har vi vurdert at skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for å legge elevenes subjektive opplevelse av sitt skolemiljø til grunn for arbeidet med skolemiljøsakene ved Lø skole. Vi har vurdert at elevene får oppfylt sin rett til å bli hørt og til å medvirke. Disse er viktige og sentrale rettigheter for skolens arbeid med skolemiljøet.

Vi har videre funnet at skolen arbeider godt med å følge med på elevene generelt, og skolen arbeider godt med å følge spesielt godt med på elever som anses for å være særskilt sårbare. Vi har vurdert at god informasjonsflyt mellom ansatte, og mellom ansatte og ledelse, sannsynliggjør at skolen fanger opp elever med en særskilt sårbarhet i skolehverdagen. Den gode møtestrukturen er et sentralt ledd i denne sammenheng, og videre et sentralt ledd i skolens faste fremgangsmåter for å oppfylle aktivitetsplikten generelt. Vi har sett begrenset med skriftlige rutiner, som i seg selv ikke er et krav, men som potensielt kan være en risiko for at fremgangsmåter ikke følges likt i praksis. Vi bemerker at skriftlige rutiner er særlig aktuelt for å sikre lik og lovlig praksis internt i kommunen.

Vi har videre konkludert med at skolen har en felles praksis for å gripe inn overfor krenkelser, samt undersøke saken hvis de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt på skolen. Vi har også vurdert at skolen setter inn egnede tiltak, hvor elevens opplevelse og behov står i sentrum.

Fylkesmannen har likevel avdekket ett lovbrudd, herunder to korreksjonspunkt, under tilsynet. Dette omhandler plikten til å varsle rektor, herunder plikten å varsle rektor «snarest», etter opplæringsloven (oppl.) § 9 A-4 tredje ledd.

Hva skjer videre?

Kommunen mottok en foreløpig tilsynsrapport med våre observasjoner, vurderinger og konklusjoner den 16.09.2020. Kommunen fikk mulighet til å uttale seg om den foreløpige tilsynsrapporten. Vi fatter med dette et vedtak med pålegg om retting. Kommunen har rettefrist til 07.12.2020. Se mer om våre reaksjoner i kapittel 3 i denne rapporten.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	4
1.1	Kort om Steinkjer kommune og Lø skole	4
1.2	Tilsynstema og gjennomføringen av tilsynet	6
1.3	Sentrale begreper i kontrollspørsmålene	6
1.4	Om tilsynsrapporten – vedtaket	7
2	Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø	8
2.1	Elevens subjektive opplevelse	8
2.2	Plikten til å følge med	9
2.3	Plikten til å gripe inn	16
2.4	Plikten til å varsle rektor	18
2.5	Plikten til å varsle snarest	21
2.6	Rektor sin plikt til å varsle skoleeier	22
2.7	Plikten til å undersøke	23
2.8	Plikten til å undersøke snarest	27
2.9	Elevens rett til å uttale seg om innholdet i aktivitetsplanen	28
2.10	Plikten til å sette inn egnede tiltak	29
3	Våre reaksjoner	32
3.1	Pålegg om retting	32
3.2	Oppfølging av påleggene	32
4	Kommunen har rett til å klage	33

1 Innledning

Vi fører tilsyn med offentlige skoler, jf. oppl. § 14-1 første ledd, jf. kommuneloven kapittel 30. I tilsyn kontrollerer vi om skolene oppfyller opplæringsloven med forskrifter.

Dersom skolene ikke følger regelverket, kan vi pålegge retting etter at kommunen har fått en frist for å rette.

Det er kommunen som har det overordnede ansvaret for at kravene i opplæringsloven blir overholdt, jf. oppl. § 13-10 første ledd. Vi gir derfor pålegg i tilsynet til kommunen som har ansvaret for at skolen retter opp brudd på regelverket.

Våre tilsyn er offentlig myndighetsutøvelse, noe som innebærer at vi skal gjennomføre tilsynet i samsvar med reglene i forvaltningsretten og offentlighetsloven. I tilsynet behandler vi personopplysninger. Les mer om vår behandling av personopplysninger på www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/tilsyn/.

1.1 Kort om Steinkjer kommune og Lø skole

Den 01.01.2020 ble Verran og Steinkjer kommune slått sammen til én kommune; Steinkjer kommune. Det er 24 286 innbyggere i Steinkjer kommune i 1. kvartal 2020¹, og er den nest største kommunen i Trøndelag. Det er 14 offentlige skoler og én privat skole i Steinkjer kommune.

Fylkesmannen har hatt tre tilsyn på barnehage- og opplæringsområdet med Steinkjer kommune i perioden 2017 – 2019; «Tilsyn med skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen», med stedlig tilsyn ved [Egge ungdomsskole](#) og [Beitstad skole](#) i 2017, «[Tilsyn med deltakeres rett til en individuell plan etter introduksjonsloven §§ 6 og 19](#)» i 2019, og «[Tilsyn med miljørettet helsevern i barnehager og skoler](#)» i 2019. I Verran kommune har vi gjennomført «[Tilsyn med skolebasert vurdering](#)» i 2018.

1.1.1 Elever og fokusområder ved Lø skole

Lø skole er en barneskole med 180 elever fra 1. til 7. trinn, og med 29 ansatte skoleåret 2020/2021. Sammenlignet med de største skolene i Steinkjer, er forholdene ved Lø skole små. Resultatene av våre vurderinger og funn, må derfor ses i denne sammenheng.

Om fokusområder, står det på skolens nettside at de startet opp med LP-arbeid høsten 2011. LP, læringsmiljø og pedagogisk analyse, er en norskutviklet pedagogisk modell for analyse av, og systematisk arbeid med, skolens læringsmiljø og pedagogiske utfordringer. Alle ansatte ved Lø skole har jevnlig blitt kurset siden oppstarten.

Av andre fokusområder, står det på hjemmesiden om «systematisk observasjon av lesing» og «trivselsleder» (TL). Under det stedlige tilsynet, ble det også tydelig at skolen er en «vi-skole», hvor fellesskapet og «våre elever» står sterkt.

¹ Hentet fra kommunefakta Steinkjer <https://www.ssb.no/kommunefakta/steinkjer>, sist besøkt 13.08.2020

1.1.2 Forholdene under det stedlige tilsynet

Som de andre skolene i landet, hadde også de fleste elevene ved Lø skole hjemmeundervisning vårhalvåret 2020. Da skolen startet på igjen i august, var dette under «gul beredskap». Dette innebar blant annet at hele skoleklasser ble regnet som én kohort, og at de ulike kohortene skulle ha egne områder i skolegården i pauser og i friminutt. Ved Lø skole har de organisert tilsyn i overganger og friminutt ved at de voksne følger «sitt» trinn i alle slike situasjoner. Forholdene har således påvirket skolens rutiner, og dermed også våre vurderinger.

Videre har Steinkjer kommune hatt en overgang fra ett tidligere saksbehandlingssystem til ett nytt; «Elements». Slik det framkom av samtaler med skoleeier, rektor og ansatte, var tilgangene for alle ansatte ikke fullt ut på plass på tilsynstidspunktet. Dette forholdet har dermed påvirket skolens rutiner for dokumentasjon.

1.1.3 Faste møter ved Lø skole

Lø skole sin møtestruktur er en sentral del av hvordan skolen arbeider. De ansatte har gjennom egenvurderingen i RefLex² (heretter omtalt som *egenvurderingen*), opplyst om fast møteaktivitet ved skolen. Rektor har utdypet dette videre, med informasjon om hyppighet, deltakere og formål for de ulike møtene. Faste møter ved Lø skole er følgende:

- LP-møte hver tirsdag, hvor lærerne deles i to grupper. Formålet er å analysere opprettholdende faktorer, og slik sette inn tiltak rundt elevens miljø ved at ansatte, kalt «veisøker», kommer med caser, og at det gis en form for kollegaveiledning.
- Teammøter hver tirsdag og fredag, hvor både lærere og andre ansatte tilknyttet trinnet deltar. Her drøftes hva som kan være utfordrende for elevene, og hva slags tiltak de ønsker å jobbe videre med.
- Møter i pedagogisk forum på tirsdager og torsdager. Rektor opplyser om at de i denne tiden har et «aktualitetskvarter», hvor mange praktiske spørsmål blir tatt opp, og der de også fanger opp om noe har vært ugreit for elever.
- Møter mellom rektor og miljøterapeut hver mandag. Rektor opplyser at de diskuterer forebyggende tiltak som TL-aktiviteter og aktiviteter i elevrådet. Her går de også gjennom om det er elever som de mistenker eller vet at ikke har det trygt og godt. De blir også enige om hvilke tiltak de ønsker å arbeide videre med.
- Møter i læringsmiljøgruppa hver onsdag. Rektor opplyser at hun, spesialpedagogisk rådgiver, miljøterapeut og inspektør er faste møtedeltakere. Målet er å fange opp ulike utfordringer som elever kan ha.
- Møter i tverrfaglig team første onsdag i måneden. Rektor opplyser at deltakerne er de samme som deltar i læringsmiljøgruppa, samt helsesykepleier, barnevern (BVT) og pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT). Her drøftes problemstillinger knyttet til læringsmiljøet til elevgrupper eller enkeltelever.

² RefLex er et nettbasert verktøy som skal gi barnehager, barnehagemyndighet, offentlige- og frittstående skoler og skoleeiere hjelp til å vurdere om egen praksis er i samsvar med regelverket.

1.2 Tilsynsystema og gjennomføringen av tilsynet

Temaet for tilsynet er «Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø». Vi har kontrollert følgende undertema:

1. Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-2, 9 A-3 og 9 A-4.

Formålet med dette tilsynet er å kontrollere om kommunen, herunder skolen, oppfyller kravene i regelverket når det gjelder skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø. Vi har ikke sett på hvordan kommunen, herunder skolen, oppfyller andre krav i regelverket. I denne tilsynsrapporten presenterer vi våre observasjoner, vurderinger og konklusjoner.

1.2.1 Prosessen rundt tilsynet

Vi åpnet tilsyn med Steinkjer kommune ved Lø skole i brev av 15.06.2020. Kommunen ble pålagt å levere dokumentasjon til oss, og til å gjennomføre en egenvurdering i RefLex. Vi har også fått skriftlig dokumentasjon som viser skolens praksis på skolemiljøområdet i forbindelse med tilsynet.

Det stedlige tilsynet

Vi gjennomførte det stedlige tilsynet over to dager, 3. og 4. september 2020.

Vi startet med et åpningsmøte den første dagen for de ansatte som skulle delta i intervju. Vi gjennomførte deretter intervju med to elevgrupper; representanter fra elevrådet fra 1. - 4. klasse, i alt åtte elever, og representanter fra elevrådet fra 5. - 7. klasse, også åtte elever. Vi gjennomførte deretter et gruppeintervju med én lærer fra hvert trinn fra 1. - 4. klasse, og et gruppeintervju med én lærer fra hvert trinn fra 5. - 7. klasse. Den andre dagen gjennomførte vi ytterligere to gruppeintervjuer; ett med ansatte som har et særlig ansvar for skolemiljø, og ett med skolens ledergruppe, foruten rektor. Deretter intervjuet vi rektor, og til slutt intervjuet vi skoleeier.

Kommunens mulighet til å uttale seg

Vi sendte foreløpig tilsynsrapport til kommunen den 16.09.2020. I den presenterte vi våre foreløpige observasjoner, vurderinger og konklusjoner. Vi gjennomgikk den foreløpige rapporten for alle ansatte på skolen, samt skoleeier, i et sluttmøte den 17.09.2020.

Kommunen skrev til Fylkesmannen den 01.10.2020 at kommunen har valgt å ikke komme med tilbakemeldinger på foreløpig tilsynsrapport. Det framgikk at kommunen har valgt å igangsette et arbeid knyttet til lovbruddet vedrørende varslingsplikten, for å sikre en lovlig, felles forståelse og praksis i kommunen.

1.3 Sentrale begreper i kontrollspørsmålene

I flere av kontrollspørsmålene er det stilt spørsmål om rektor «sikrer», «sørger for» eller «følger opp». Kravene om at rektor skal sikre, følge opp eller sørge for, viser til rektors plikt til å arbeide systematisk slik at kravene i loven blir oppfylt.

1.3.1 Rektor skal sikre

At rektor skal sikre at skolen oppfyller et krav i regelverket, betyr at vi undersøker om rektor har bestemt en fast fremgangsmåte for hvordan skolen skal oppfylle kravet. Dette er nødvendig der regelverket gir skolen et handlingsrom for hvordan de skal oppfylle kravet, slik at skolen selv må operasjonalisere hvordan den enkelte skal gå fram i hver enkelt sak. Det er ikke et krav at fremgangsmåten er skriftlig, men den må være egnet til å sikre at kravet i loven blir oppfylt i alle saker på den aktuelle skolen. Rektor må i tillegg følge opp at de som jobber på skolen bruker fremgangsmåten i praksis. Dersom skolen ikke har hatt saker der det har vært nødvendig å bruke fremgangsmåten, undersøker vi om rektor har gjort det som er nødvendig for at fremgangsmåten vil bli fulgt, når skolen får en slik sak.

1.3.2 Rektor skal følge opp

I noen tilfeller har ikke skolen et handlingsrom for hvordan de skal oppfylle kravet, fordi fremgangsmåten er gitt. At rektor skal følge opp at skolen oppfyller et krav i regelverket, betyr at rektor må forsikre seg om at den bestemte fremgangsmåten blir oppfylt i praksis på skolen. For deltema 2 i tilsynet om skolens aktivitetsplikt, heter det for eksempel: «Følger rektor opp at skolen gjennomfører tiltak i samsvar med aktivitetsplanen?». Her er det aktivitetsplanen som viser fremgangsmåten, men rektor må følge opp at det som står i aktivitetsplanen blir gjennomført.

1.3.3 Rektor skal sørge for

At rektor skal sørge for at et krav blir oppfylt, betyr at oppgaven er av en slik art at det ikke er nødvendig med en fast fremgangsmåte. Dette kan gjelde mindre oppgaver eller aktiviteter. For eksempel: «Sørger rektor for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig?».

1.3.4 Spørsmål uten krav

Når kontrollspørsmålet ikke inneholder krav om at rektor skal «sikre», «følge opp» eller «sørge for», betyr det at vi ikke vurderer det systematiske arbeidet til rektor, men her vil vi bare vurdere om skolen oppfyller kravet i praksis.

1.4 Om tilsynsrapporten – vedtaket

Våre vurderinger i denne rapporten, altså dette vedtaket, baserer seg på opplysninger som kommer frem i:

- ansattes vurdering av egen praksis på skolemiljøområdet via RefLex
- dokumentasjonen Steinkjer kommune og Lø skole har sendt (se oversikt i vedlegg)
- intervju med elever, ansatte, rektor og skoleeier

Vår forståelse av skolens praksis, som vi presenterer under de ulike punktene i denne tilsynsrapporten, er derfor hentet fra disse tre overnevnte informasjonskildene. Om informasjonen framkommer i flere av de overnevnte kildene, vil vi ikke nødvendigvis gjenta dette for hver kilde.

2 Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

Aktivitetsplikten er beskrevet i opplæringsloven § 9 A-4.

Rektor har ansvar for at skolen jobber kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene, slik at plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø blir oppfylt, jf. oppl. § 9 A-3.

2.1 Elevens subjektive opplevelse

Har alle som jobber på skolen, kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø?

2.1.1 Rettslig krav

Det er elevenes egne subjektive opplevelse av skolemiljøet som er avgjørende.

2.1.2 Våre observasjoner

Egenvurderingen

I skolens egenvurdering svarer alle at elevens subjektive opplevelse legges til grunn for arbeidet med elevens skolemiljø.

Kommunens og skolens innsendte dokumentasjon

I Steinkjer kommunes «Plan for et trygt og godt skolemiljø» (heretter omtalt som *kommunens plan*), står det at «det er den enkelte elevs subjektive opplevelse av å bli krenket som er utgangspunktet for skolens anvendelse av opplæringsloven § 9 A». I kommunens varselskjema, som ligger vedlagt kommunens plan, framkommer det at «skolen plikter å sette inn tiltak hvis elever opplever at de ikke har det *trygt* og *godt* på skolen» (kommunens utheving). I Steinkjer kommunes «Prosedyre for å forebygge, avdekke og håndtere krenkende atferd/mobbing i skolen (...)», (heretter omtalt som *kommunens prosedyre*), står det om plikten til å undersøke, at plikten «(...) betyr at skolen skal undersøke *elevens opplevelse* av skolemiljøet. Skolen skal *ikke skaffe og vurdere bevis* for eller mot at eleven har blitt krenket eller mobbet» (kommunens utheving).

Informasjon fra intervjuer

Vi får høre under intervjuene med elevene at de hovedsakelig opplever å bli tatt på alvor og at de blir hørt. De føler at de alltid kan si ifra til voksne om det skulle være noe.

Vi får høre under de ulike intervjuene med de ansatte at det ikke spiller noen rolle hva de som ansatte mener, men at det er elevens opplevelser som er gjeldende; «vi jobber ut fra det som eleven opplever». De bemerker videre at elevens opplevelse kan forandre seg. De informerer om at de minner hverandre på dette på lærerrommet i det daglige, og i formelle og uformelle møter. Videre viser de til ulike typer kursing med aktuelle foredragsholdere

om tema som i tillegg har bevisstgjort dem på dette. Observasjon og samtaler nevnes som ulike måter å belyse elevens subjektive opplevelse på.

Rektor informerer om at hun har samtaler med elever, nettopp med den hensikt å få tak i hvordan elevene egentlig har det, og hvordan de opplever skolehverdagen sin. Hun har utarbeidet et skjema som hun bruker til dette formålet. Hun har påpekt overfor personalet at det er hvordan elevene oppfatter ting som er viktig, og at bagatellisering ikke er lov.

2.1.3 Våre vurderinger

Fylkesmannen vurderer at det kommer klart fram av den samlede informasjonen at skolens ansatte har kunnskap om at det er elevens opplevelse som er avgjørende for elevens rett til et trygt og godt skolemiljø. Momenter som taler for dette, er at elevene opplever å bli tatt på alvor, at de ansatte kontinuerlig bevisstgjøres i form av formelle og uformelle møter, og at de kan bruke ulike kilder for å belyse elevens subjektive opplevelse.

Et ytterligere moment er at det i kommunens rutiner eksplisitt står at det er den enkelte elevs subjektive opplevelse som er avgjørende for skolens anvendelse av opplæringsloven § 9 A. Vi vil særlig fremheve at det står at skolen ikke skal skaffe eller vurdere bevis for eller mot at en elev opplever å ha blitt krenket.

2.1.4 Konklusjon

Fylkesmannen konkluderer med at det er sannsynlig at alle som jobber på skolen, har kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø.

2.2 Plikten til å følge med

Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever med en særskilt sårbarhet?

2.2.1 Rettslig krav

Alle som jobber på skolen, skal være oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. De skal følge spesielt godt med på sårbare elever. De må skaffe seg informasjon fra elevene om hvordan de opplever skolemiljøet. Det er elevenes egne subjektive opplevelse av skolemiljøet som er avgjørende. De som arbeider på skolen skal dokumentere hvordan de følger med. Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal følge med, og følge opp at det blir gjort.

2.2.2 Våre observasjoner

Følge med generelt på elevene

Egenvurderingen

I egenvurderingene svarer alle «ja» på at de har fått kompetanse til å gjenkjenne tegn på en elevs utrygghet og manglende trivsel, og de svarer bekreftende på at alle som jobber på skolen alltid følger med på elevene. Videre i egenvurderingen svarer alle «ja» på at de innhenter informasjon om hvordan elevene generelt opplever skolemiljøet. Det

framkommer i kommentarer i egenvurderingen at inspeksjonen har blitt forsterket, både i friminutt og overganger, og at de voksne observerer aktivt. Det vises til gjennomgang av skoleområdet og inspeksjonsrutiner i den forbindelse.

Elevgruppene generelt er tema på ulike møter, og de får informasjon om tegn de skal se etter for å gjenkjenne at en elev ikke har det trygt og godt. Videre framgår det at alle ansatte har et ansvar for alle elever, og det vises til god informasjonsflyt mellom de ansatte.

Av undersøkelser for å følge med på hele elevgrupper, gjennomføres Klassesetrvsel, Elevundersøkelsen, og elev- og utviklingssamtaler med utviklede samtaleark som forarbeid til disse.

Godt foreldresamarbeid blir også nevnt som et verktøy for å følge med på elevene, og for å fange opp om noen ikke har det trygt og godt på skolen. Det vises til en fast praksis med å ta kontakt med foreldrene tidlig.

Kommunens og skolens innsendte dokumentasjon

Skolens innsendte dokumentasjon viser at de innhenter informasjon om hvordan elevene på generelt grunnlag har det via faste maler for elevsamtaler og utviklingssamtaler. Selve samtalearket for elevsamtalen, gir også mulighet til elev og foresatte å snakke om trygghet og trivsel på skolen.

Skolens inspeksjonsplan viser oversikt over når de ulike trinnene har ansvar for å følge med, og i e-post fra rektor, framkommer det at teamene samsnakker og setter opp en plan for hvem som til enhver tid skal ha inspeksjon med klassene. I forbindelse med gul beredskap og økt behov for voksentetthet i kohortene, skriver rektor til ansatte, om 15 minutter mer inspeksjon i uka per voksen, at «(...) tatt i betraktning at det sannsynligvis blir færre episoder når ansatte på teamet alltid er sammen med elevene, så er nok dette en god investering (...)». Skolen har også sendt eksempel på hvordan de har fanget opp risikoområder for et trinn, og hvordan de iverksatte tiltak for å kunne følge bedre med på dette området og på denne elevgruppen.

I kommunens plan framgår det tidspunkt for når Elevundersøkelsen skal være gjennomført, og at resultatene skal drøftes på det enkelte teamet, i personalet, i elevrådet og i skolemiljøutvalget. Videre i kommunens plan står det at trivselsundersøkelsen skal gjennomføres systematisk hvert år, og ved behov, på alle trinn, etterfulgt av analyse og utarbeidelse av plan for oppfølging. Dette er presisert i Lø skoles «Plan for et trygt og godt læringsmiljø» (heretter omtalt som *skolens plan*), hvor det står at Klassesetrvsel og Elevundersøkelsen skal gjennomføres på høsten, mens en ikke-anonymundersøkelse skal gjennomføres i november og mars. I samme plan står det at ved skoleårets oppstart, og jevnlig utover året, skal være en gjennomgang av skolens inspeksjonsrutiner. I skolens «Minneliste ved skolestart høsten 2020» står det at det i tillegg til elevsamtaler og utviklingssamtaler på høsten, også skal gjennomføres startsamtaler med elever i 1. klasse.

Videre for å følge med på elevene, har skolen sendt en møteoversikt, og fremhever blant annet de ukentlige teammøtene hvor elevenes trygghet og trivsel er fast tema, det ukentlige møtet mellom rektor og miljøterapeut, det ukentlige LP-møtet, samt pedagogisk forum som er to ganger i uken. Skolen har også sendt et eksempel på hvordan de følger med på et helt trinn, og i dette dokumentet framgår det informasjon om fast oppstilling og

strukturer ved overganger, og informasjon om hvordan de følger med på ulike risikoområder. I kommunens prosedyre framkommer det videre informasjon om hvordan skolens ansatte kan følge med på, og identifisere, elever som ikke har det trygt og godt ved å snakke med dem, aktivt observere elevgruppene, og å være tydelig til stede.

Informasjon fra intervjuer

Under intervjuene får vi høre at ansatte har fått kompetanseheving for å kunne gjenkjenne tegn på at en elev ikke har det trygt og godt på skolen. Her nevnes fokus på ulike planleggingsdager, med eksterne foredragsholdere som Arve Thorshaug fra Nord universitet, med fokus på risiko- og beskyttelsesfaktorer i forbindelse med «Robuste barn», og hvordan de kan være på utkikk etter tegn på om en elev ikke har det trygt og godt. Psykolog Per Isdal, psykolog Trygve Børve, og håndballpresident Kåre Geir Lio, blir også nevnt som eksterne foredragsholdere som har gitt de ansatte aktuell kompetanse. Ansatte som ikke har et direkte ansettelsesforhold til skolen, som renholdsarbeidere og vaktmester, har ikke deltatt på slike kurs, og det opplyses om at de ansatte er usikre om disse har fått den samme kompetansen som de andre som arbeider på skolen.

Om møtevirksomheten skolen har, forteller de om pedagogisk forum, med dets aktualitets-kvarter, som brukes for å snakke om elevgrupper og enkeltelever om noe har oppstått. Her deltar alltid rektor, pedagogisk personale og miljøterapeut, og det skrives referat fast, slik at assistenter som er på SFO denne tiden også kan få relevant informasjon om elevene. Assistentene deltar imidlertid på teammøtene, hvor klasselisten brukes for å snakke om alle elevene, og på denne måten følge med på alle elevene i klassen. Det er imidlertid ulik praksis på når det dokumenteres hva som blir tatt opp på teammøtene, og rektor får heller ikke deltatt på alle disse møtene. Det opplyses om at rektor også har møter med SFO jevnlig, og informasjonsflyten mellom skole og SFO blir ivaretatt på denne måten.

For å skaffe informasjon fra elevene om hvordan de opplever skolemiljøet, informeres det om at alle klassene har en eller annen form for samling om morgenen, eller morgenmøte som det kalles på småtrinnet, hvor elevene blir gitt mulighet til å uttrykke hvordan de har det. Videre forteller de at de er tett på i inspeksjon og overganger, og de uttrykker at de er heldige som har sine faste grupper som de følger med på hele tiden. Alle overganger blir sikret, fordi de som arbeider i hver enkelt klasse følger med elevene i både overganger og i friminuttene. Likevel blir det uttrykt et savn etter å også møte andre elever, og de ansatte begrunner dette med at «alle er våre elever». Rektor følger opp inspeksjonen, og hun er også av og til ute i friminutt selv. Det nevnes også en inspeksjonsinstruks, men det er usikkert om denne foreligger skriftlig. Det blir likevel opplyst at det finnes en fast fremgangsmåte for inspeksjon i intervjuene.

Når det gjelder det å skaffe informasjon om hvordan elevene opplever skolemiljøet utenom overgangssituasjoner og friminutt, gjennomfører klassene ulike typer screeninger, som smilemunnskalering, tommel opp eller tommel ned, eller spørsmål om hvordan de har det, tilpasset aldersgruppen. Lærerne bruker også relasjonssirkel for å kartlegge relasjoner til elevene, men hverken dette, eller de andre screeningene er en del av en fast fremgangsmåte på å følge med på elevene generelt. Det faste ligger i startsamtaler for elever i 1. klasse, Klassestrivsel, Elevundersøkelsen, og elev- og utviklingssamtaler med tilhørende skjema.

Følge spesielt godt med på særskilt sårbare elever

Egenvurderingen

I egenvurderingene svarer alle bekreftende på at de er kjent med hvilke forhold som kan gjøre en elev særskilt sårbar, og alle har svarer «ja» på om de følger spesielt godt med på de særskilt sårbare elevene. Det framkommer i kommentarer i egenvurderingen at de ulike teamene har god oversikt over særskilt sårbare elever, da dette er tema på de ukentlige møtene. Særskilt sårbare elever er videre tema i pedagogisk forum og LP-møtene også.

Temaet *særskilt sårbare elever* blir drøftet i læringsmiljøteamet ved skolen, og elever som de anser for å være særskilt sårbare kan også drøftes i dette fora for å få innspill fra deltakerne. Videre viser kommentarene til de tidligere nevnte kursingene, med blant annet fokus på beskyttelses- og risikofaktorer for elever.

Forsterket inspeksjon på enkeltelever, og eksempler på at forsterket inspeksjon er blitt gjennomført i vår, blir også kommentert, og miljøterapeut og assistenter nevnes spesifikt her.

Kommunens og skolens innsendte dokumentasjon

I skolens innsendte dokumentasjon, viser de i «Utviklingsplan (virksomhetsplan) for perioden 2019-2022» for Lø skole» (heretter omtalt som *skolens utviklingsplan*) til at det gjennomføres overgangsmøter mellom barnehagene og Lø skole for kunnskapsoverføring hvert år, samt startsamtaler med elever i 1. klasse. Videre i samme plan framkommer det at skolen har et særlig fokus på fravær, samarbeid skole og hjem, og om alle elevene har noen å være sammen med. I tillegg kommer det fram at LP-møter brukes til å identifisere elever med en særskilt sårbarhet.

Videre har skolen sendt eksempel på hvordan rektor ber en ansatt om å følge spesielt med på én elev, og denne elevens samspill med andre, samt at den ansatte blir bedt om å dokumentere observasjonene. Andre e-poster og notater rektor har sendt, viser også hvordan de følger med på elever som de vurderer for å være særskilt sårbare.

Skolen har også sendt skjema for elevsamtale med spørsmål som bidrar til å fange opp særskilt sårbarhet knyttet til elevenes relasjoner til elever og voksne. Videre gir samtalearket til elevsamtalen både foresatte og elever mulighet til å informere om særskilt sårbarhet hos eleven.

Informasjon fra intervjuer

Når det gjelder informasjon som kom fram i intervjuene, viser de en bred forståelse for særskilt sårbarhet. De forteller om ulike risikofaktorer, som både omhandler pedagogiske, helsemessige og sosiale behov hos elevene, og at forhold både på skole, hjem og/eller fritid kan være sentrale. Det framkommer også at de legger til grunn at en elev ikke nødvendigvis trenger å ha det utrygt, selv om han eller hun er å anse som særskilt sårbar.

Når det gjelder fremgangsmåte for å følge med på elever som er å anse som særskilt sårbare, blir startsamtalet med elever i 1. klasse nevnt. Videre blir det faktum at kontaktlærer har møter med hjemmene tidlig på skoleåret for å få informasjon som kan være av betydning for om elevene i 1. klasse er å anse som særskilt sårbare, også løftet fram.

Kontaktlærer blir fremhevet som særlig sentral når det gjelder å følge med på særskilt sårbare elever, både for å følge med spesifikt på eleven, men også med tanke på informasjonsflyt, kontakt med hjemmet, og kontakt med eleven selv. Det blir sagt at kontaktlærere fortløpende fanger opp fordi de er så tett på elevene, elevene drøftes deretter i teammøter, kontaktlærer deler så informasjon med relevante voksne, og med miljøterapeut, assistenter og rektor, som også får denne informasjonen fra kontaktlærer. Også morgenmøtene blir nevnt, hvor elevene blir gitt mulighet til å uttrykke hvordan de har det. Her kan de voksne i klassen også følge spesielt med på elevene som er å anse som særskilt sårbare, eller fange opp om elever er å anse som særskilt sårbare.

Miljøterapeut og assistenter blir også løftet fram som sentrale personer når det gjelder det å følge spesielt med etter at en elev med særskilt sårbarhet er fanget opp. De får ofte «oppdrag om å observere spesifikke elever», og observasjonene blir gjort både i klasserom, overgangssituasjoner, og i friminutt. Miljøterapeut og assistenter blir ansett for å være svært fleksible med tanke på muligheter til å ta disse «oppdragene». Informasjonen når videre rektor ved at rektor og miljøterapeut har ukentlige møter. I tillegg oppleves rektor som svært tilgjengelig for ansatte, slik at de kan stikke innom kontoret hennes eller kontakte henne på andre måter for å informere om særskilt sårbare elever. Rektor har videre møter med SFO, både for å gi og motta informasjon om særskilt sårbare elever. Det holdes også et personalmøte for ansatte som arbeider mye i SFO og rektor en gang i måneden.

Av andre møter, blir spesielt pedagogisk forum med aktualitetskvarteret nevnt, der det blir gitt informasjon om særskilt sårbare elever som det skal følges ekstra godt med på, og hvordan det skal følges med. Her deltar også rektor. I tillegg blir teammøtene nevnt, med fast runde om elevgruppen som gjennomgås, og elever som anses for å være særskilt sårbare drøftes.

Foruten tett samarbeid med hjemmene når elevene starter i 1. klasse, og kontaktlærers dialog med foresatte, blir det generelle samarbeidet mellom skole og hjem løftet fram. Det beskrives en fortløpende dialog med hjemmene, hvor terskelen for å ta kontakt er lav begge veier. Det kommer fram at det ikke alltid er enighet om hvorvidt en elev er å anse som særskilt sårbar, men skolen fastholder likevel at de følger spesielt med på disse elevene, fordi de vurderer at det er til elevens beste.

Hvordan skolen dokumenterer at de følger med

Egenvurderingen

I egenvurderingene svarer alle «ja» på spørsmålet om de dokumenterer hva som blir gjort for å følge med. I kommentarer til egenvurderingene, framkommer det at de ansatte anser seg som veldig flinke til å dokumentere hvordan de følger med på enkeltelever, at de lager notater ved samtaler og SMS 'er, notater etter observasjoner, og at enkelte elever har egne logger som de skriver i fortløpende. Skolen opplyser videre om at all dokumentasjon legges i skolens nye saksbehandlingssystem, Elements.

Informasjon fra intervjuer

Når det gjelder informasjon som kommer fram i intervjuene, forteller de at alle har skrivegang i Elements, men at assistenter ikke har pc tilgjengelig for å dokumentere digitalt. Skolens sekretær blir løftet fram som en sentral person i dokumentasjonsarbeidet, da hun ofte skanner lapper, notater og sider fra loggbøker inn i elevens mapper i Elements.

Videre opplyser de om at Elements er et nytt system for kommunen og skolen, og at det har vært noen utfordringer knyttet til det å gå over til et nytt system. Det informeres videre om at det ikke er direkte bestemt hva som skal dokumenteres, og at de ofte spør rektor om dette.

Når det gjelder praksisen for det å faktisk dokumentere, framkommer det at det er flere ulike praksiser. Noen skriver ned det som er observert hver dag, i bøker som er innelåst, mens andre noterer digitalt rett inn i et notat i elevens mappe. Det som løftes fram er at det i perioder, og for enkeltelever, dokumenteres fortløpende og nøye.

Elevenes opplevelse av hvordan skolen følger med

I elevintervjuene forteller elevene at de voksne har på seg gule vester, at elevene ser de med en gang, og at de er der elevene er. De forteller at det er flere voksne ved ballbingen, og at det er behov for dette. Ved sykkelstativet er det også godt med voksne, forteller de. Ved fotballbanen er det ikke like mange voksne, men dette er det behov for sier de. Ufo-dissen, og grøntområdet ved brakkene, blir også nevnt som områder det bør være flere voksne. Oppsummert sier begge elevgruppene at det er mange voksne ute for å følge med på dem, og at de er trygge på å få hjelp om det er behov for det.

Elevene forteller at det er klare regler for overgangssituasjoner, og at de må gjøre aktiviteten, som for eksempel å gå inn etter friminutt, på nytt, om det ikke gjennomføres som avtalt. Videre forteller de at det er rolig og fint i garderobesituasjoner, og i klasserommene. De voksne følger godt med der.

Noen elever forteller at de har svart på spørsmål om hvordan de har det, foruten de planlagte klasseselsundersøkelsene. De blir imidlertid ikke spurt om *hvor* det er lurt at de voksne følger med på elevene, eller *hvordan*.

2.2.3 Våre vurderinger

Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, på generelt grunnlag, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø?

Det som taler imot at rektor sikrer at *alle* som arbeider på skolen følger med på om elevene har det trygt og godt på skolen, er blant annet at ansatte uten et fast ansettelsesforhold til skolen (som renholdere og vaktmester), ikke har deltatt på møter hvor det er blitt gitt kompetanse om hvordan man skal gjenkjenne tegn på utrygghet og manglende trivsel. Det er dermed usikkert om disse innehar kompetanse for å være oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. En eventuell skriftliggjøring av hvordan man kan gjenkjenne tegn på utrygghet og manglende trivsel hos elevene, kan for eksempel sikre at også nyansatte, vikarer og andre som arbeider på skolen, tilegner seg denne kompetansen. Dette under den forutsetning at det skriftlige dokumentet regelmessig gjøres kjent og tilgjengelig for de som arbeider på skolen.

Vi ser heller ikke at det foreligger en fast fremgangsmåte på at det blir skrevet referat etter teammøter. Dette kan medføre en risiko når det gjelder det at rektor skal følge opp, og bli oppdatert på, hvordan det følges med på elevgruppen. Videre foreligger det ingen tydelige føringer for hvordan det skal dokumenteres at det følges med på generelt grunnlag, og dette kan redusere muligheten til at rektor følger opp.

Det som taler for at rektor sikrer at alle som arbeider på skolen følger med på om elevene har det trygt og godt, er fokuset i planleggingsdager og møter som sannsynliggjør at de som arbeider på skolen er oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Vi vurderer at både den tette oppfølgingen i friminutt gjennom inspeksjonsplanen, og inspeksjonsinstruksen som er kjent, de gode rutinene for å følge med i overgangssituasjoner, kartlegging av risikoområder, og informasjon gitt i intervjuene om hvordan de aktivt følger med, bidrar til å sannsynliggjøre at de som arbeider på skolen følger med.

Elevens opplevelse av hvordan de voksne følger med, og at de opplever at det er mange voksne både ute, i klasserommet og ved overgangssituasjoner, er videre et tungtveiende moment i vår vurdering. Vi bemerker imidlertid at elevene forteller at de ikke har blitt spurt om hvor eller hvordan det er lurt at de voksne følger med på elevene, og som vist i elevintervjuet, har elevene mange tanker om blant annet *hvor* det er lurt med flere voksne i friminuttene. I den forbindelse gjør vi oppmerksom på at fortløpende elevmedvirkning, kan være nyttig for å sikre gode fremgangsmåter for å følge med, som er i tråd med de lokale behovene på den enkelte skole.

Vi vurderer videre at startsamtaler med elever i 1. klasse, planlagte screeninger som Klassesetrvsel og Elevundersøkelser, og enklere screeninger med smilemunn og tommel opp/ned, er egnet for å følge med på elevene. Videre vurderer vi at spørsmålene i skjema i tilknytning til elevsamtale og til utviklingssamtalen, er egnet for å fange opp og skaffe informasjon fra elevene om hvordan de opplever skolemiljøet sitt. Dette er momenter som vi vurderer at sannsynliggjør at rektor sikrer at alle som arbeider på skolen følger med på om elevene har det trygt og godt på skolen.

Et annet tungtveiende moment som taler for at for at rektor sikrer at alle som arbeider på skolen følger med på om elevene har det trygt og godt på skolen, er at informasjonsflyten mellom alle leddene i skolen, både i det uformelle og daglige, men også gjennom møtetiden og innholdet i møtene som er fastsatt, vurderes å være god. Dette gjelder informasjonsflyt både mellom kontaktlærere, assistenter, miljøarbeidere, skoleledelsen og rektor. Rektor blir i samtlige intervju fremhevet som en tilgjengelig rektor, som tar seg tid til å følge opp henvendelser som kommer fra ansatte. De forholdsvis små forholdene ved Lø skole, legger i så måte til rette for at rektor sikrer at alle som arbeider på skolen vet at de skal følge med, og at hun får fulgt opp at dette blir gjort. Vi vurderer derfor at det følges *tilstrekkelig* opp fra rektor.

Delkonklusjon:

Rektor sikrer at alle som jobber på skolen, på generelt grunnlag, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø.

Sikrer rektor at alle som jobber på skolen følger spesielt godt med på elever med en særskilt sårbarhet?

Et moment som taler for at rektor sikrer at alle som jobber på skolen følger spesielt med på elever med en særskilt sårbarhet, er at de ansatte har en felles, enhetlig og vid forståelse for hva som kan gjøre en elev særskilt sårbar.

Vi vurderer at møtearenaene som pedagogisk forum og teammøtene, er egnede arena for å fange opp elever med en særskilt sårbarhet, gi informasjon om at det skal følges spesielt godt med på enkeltelever, samt drøfte hvordan det skal følges med på dem.

Vi vurderer videre at det er sannsynlig at kontaktlærer og andre ansatte fortløpende fanger opp elever med særskilt sårbarhet, og at denne informasjonen når rektor. Rektor kan på denne måten følge opp at de ansatte følger spesielt godt med på elever som de anser for å være særskilt sårbare. Et tungtveiende moment for vår vurdering er videre at rektor og miljøterapeut har ukentlige treffpunkt hvor elever som anses for å være særskilt sårbare drøftes spesifikt.

Vi vurderer også at samme fremgangsmåte som ved dokumentasjon av hvordan de følger med på elevene generelt, blir fulgt når de dokumenterer hvordan de følger spesielt godt med på sårbare barn, men i enda større grad, og med en enda klarere fremgangsmåte. Dette gjelder spesielt der assistent eller miljøterapeut observerer, og teammøter som omhandler særskilt sårbare elever. Dette har skolen vist gjennom eksempler på i innsending av dokumentasjon.

Et annet tungtveiende moment som taler for at for at rektor sikrer at alle som arbeider på skolen følger spesielt godt med på sårbare elever, er også her, som ved vurderingen av om de som arbeider på skolen følger med på elevene generelt, at informasjonsflyten mellom alle leddene i skolen, vurderes for å være god. Vi vurderer at alle har en aktiv rolle i det som ligger i å følge spesielt godt med på sårbare elever. Igjen taler de forholdsvis små forholdene ved Lø skole for at rektor sikrer at alle som arbeider på skolen vet at de skal følge spesielt godt med på sårbare elever, og at hun får fulgt opp at dette blir gjort. Vi vurderer derfor at det følges *tilstrekkelig* opp fra rektor.

Delkonklusjon:

Rektor sikrer at alle som jobber på skolen, følger spesielt godt med på sårbare elever.

2.2.4 Konklusjon

Fylkesmannen konkluderer med at rektor har sikret at alle som arbeider på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever med en særskilt sårbarhet.

2.3 Plikten til å gripe inn

Sørger rektor for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig?

2.3.1 Rettslig krav

Plikten til å gripe inn handler om umiddelbart å stanse negativ oppførsel, for eksempel ved å bryte opp en slåsskamp eller stanse en utfrysningssituasjon. Alle som jobber på skolen, skal ha nulltoleranse mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Det skal dokumenteres hvordan det gripes inn. Rektor skal sørge for at alle som jobber på skolen griper inn mot krenkelser.

2.3.2 Våre observasjoner

Egenvurderingen

I egenvurderingene svarer alle «ja» på at de er kjent med hvordan de skal gripe inn mot krenkelser, at alle alltid griper inn mot krenkelser, og at de dokumenterer inngripener. I kommentarene til egenvurderingen skriver de at de griper inn dersom krenkelsene er synlige og åpenbare. Når det gjelder dokumentasjon, skriver de at enkeltstående hendelser ikke alltid blir dokumentert, at alvorlighetsgraden spiller en rolle vedr. dokumentasjon, men at de dokumenterer alvorlige saker.

Kommunens og skolens innsendte dokumentasjon

I skolens innsendte dokumentasjon, framkommer det i kommunens prosedyre hvilke krenkelser det skal gripe inn mot, og at alle ansatte har en plikt til dette; «hvis du som ansatt i skolen overhører for eksempel hatytringer eller observerer mer indirekte krenkelser som utestenging, isolering og baksnakking, skal du gripe inn umiddelbart og stoppe situasjonen». Det står videre at plikten begrenser seg til inngripen som er mulig å gjennomføre. I «Varselskjema», som er vedlagt kommunens prosedyre, står det i punktet *Hendelse: hvem – hva – hvor – når*, skal «fylles ut av den som ser en hendelse og har grepet inn/den som har fått kjennskap til eller har mistanke om noe».

Skolen har videre sendt eksempler på hvordan de har grepet inn i ulike situasjoner, i form av notater etter hendelser.

Informasjon fra intervjuer

I intervjuene får vi høre at ansatte har en felles forståelse av hva det å gripe inn betyr gjennom mange eksempler. De uttaler blant annet at det gjelder umiddelbare krenkelser som de skal stoppe, men også hendelser som er i ferd med å oppstå, som de kan veilede elevene ut av. Flere viser en lav terskel for å gripe inn, og de uttaler at deres kjennskap til elevene gjør at de griper på et tidlig tidspunkt for enkelte elever, for på denne måten å unngå at situasjoner utarter til krenkelser. Ord som *veileder* og *korrigerer* blir nevnt i intervjuene, og det blir for eksempel sagt at de ansatte går bort og deltar i samtaler mellom elever. Det blir påpekt at elevene ikke trenger å føle at det er en inngripen, når de voksne griper inn. Det framkommer videre at de griper inn overfor alle elever, uavhengig av hvilket trinn elevene går på, eller hvilket trinn den voksne som griper inn hovedsakelig er tilknyttet.

Når det gjelder hvordan rektor sørger for at alle griper inn, uttaler samtlige at det snakkes ofte om det i pedagogisk forum, også om hva som er ønsket atferd, og hva som ikke er greit, og som de dermed må gripe inn i. Alle informerer om at de har fått beskjed av rektor om at det er en plikt å gripe inn, og kommunens plan med eksempler på krenkelser blir gjennomgått ved oppstart av skoleåret. Det framkommer også at rektor, i tillegg til å være tydelig på at det skal gripes inn, også har informert om hva som må gjøres slik at det blir færre situasjoner å gripe inn i. En ansatt sier at rektor gir dem redskaper for hvordan de skal håndtere ulike situasjoner, og at de drøfter hvordan de skal gripe inn.

Elevene gir under intervjuet inntrykk av at det generelt gripes inn overfor krenkelser som finner sted på skolen. Elevene gir eksempler, som at de ansatte kan skille elever fysisk fra hverandre, eller at de kan ha samtaler med elever slik at de får «ordnet opp». Alle elevene er entydige i at de ansatte griper inn, og at de voksne alltid vil forsøke å stoppe noe negativt som skjer. De opplever at det hjelper når de voksne veileder og griper inn. Elevene

forteller videre at de av og til må si ifra om hendelser som ikke er så lett å observere, som utestenging, men at de opplever at det også gripes inn i slike tilfeller når de voksne gjøres oppmerksomme på det.

Ved dokumentering av situasjoner det er grepet inn i, framkommer det at alvorlige saker alltid blir dokumentert. Selv om mindre inngripen ikke alltid dokumenteres, dokumenteres likevel hendelsesforløpet. Det blir dokumentert direkte i notat i elevens digitale mappe i Elements, eller i en bok eller på en lapp, som skolesekretæren skanner inn på et senere tidspunkt. Flere nevner at skolen med fordel kan utarbeide tydeligere fremgangsmåter for å dokumentere situasjoner det er grepet inn i. Når det gjelder dokumentasjon der en ansatte har grepet inn med tvang eller makt, er imidlertid informasjonen om fremgangsmåten entydig. Da blir det skrevet avviksmelding sammen med rektor, i systemet EQS.

2.3.3 Våre vurderinger

Vi vurderer at ansatte har en felles forståelse av hva en krenkelse det skal gripes inn mot er. Det er en lav terskel for å gripe inn, og en bred forståelse av hva plikten innebærer. I intervjuene nevnes både forebyggende arbeid, veiledning og samtaler, som i grunn kan minne om undersøkelser. Dette er i seg selv positivt, men om vi ser dette i sammenheng med det som sies om praksisen for å dokumentere, vurderer vi at det kan være uheldig når det ikke foreligger tydelige føringer for når det skal dokumenteres.

Vi vurderer videre at det er sannsynlig at de som arbeider på skolen griper inn på en forsvarlig måte, at det er kjent når det skal gripes inn, og at alle griper inn overfor alle elever. Dette styrkes ytterligere av at elevene selv opplever at det gripes inn.

Selv om det ikke er en del av gripe inn-plikten, finner vi det videre positivt at de ansatte bevisstgjøres på hvordan det forebyggende arbeidet kan redusere behovet for inngripen. Dette gjelder for eksempel gode rutiner i overgangssituasjoner, tett oppfølging i friminutt, eller utstrakt bruk av samtale som veiledningsmetode.

Vi ser at skolen har en bred forståelse for hva plikten til å gripe inn innebærer. Skolens beskrivelse av hvordan de dokumenterer inngripen, blir derfor farget av denne forståelsen. Likevel finner vi det overveiende sannsynlig at skolen har en fast praksis for å dokumentere faktiske inngripen. Dette gjelder både verbale og fysiske former for inngripen med det formålet å stoppe en krenkelse.

2.3.4 Konklusjon

Fylkesmannen konkluderer med at rektor har sørget for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig.

2.4 Plikten til å varsle rektor

Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø?

2.4.1 Rettslig krav

Plikten til å varsle rektor gjelder all mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Tilsvarende gjelder tilfeller der en elev sier ifra om at han eller hun ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt.

Å ha en mistanke vil si å ha en følelse av eller antagelse om at eleven ikke har det trygt og godt på skolen. Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal varsle, og følge opp at det blir gjort. Det som gjøres for å varsle, skal dokumenteres.

2.4.2 Våre observasjoner

Egenvurderingen

I egenvurderingene svarer alle «ja» på spørsmålet om de har fått kompetanse til å gjenkjenne tegn på en elevs utrygghet og manglende trivsel, og skriver blant annet at pedagogisk personale og assistenter har fått god opplæring for å gjenkjenne slike tegn. Videre skriver de at det er stadig økt fokus på slike tegn gjennom ukentlige drøftinger i teammøter, pedagogisk forum og læringsmiljøgruppa, samt på planleggingsdager. De viser også til mulige tegn og sårbarheter.

De ansatte svarer også bekreftende på om alle alltid varsler rektor ved mistanke om eller kjennskap til at en elev alltid har det trygt og godt. De skriver at de varsler alltid i akutte og alvorlige saker, og ved gjentakelser, men at enkelthendelser og mindre alvorlige saker ikke alltid varsles.

Når det gjelder spørsmålet om de alltid dokumenterer varselet til rektor, svarer én av gruppene «nei». Gruppene skriver som kommentarer at de i stor grad dokumenterer, men at de bør ha en ryddigere praksis på det. Én gruppe skriver at rektor noterer varselet, men at det er situasjonsbetinget om flere dokumenterer. Ledergruppen skriver at alle saker skal varsles på varslingsskjema fra skolestart 2020.

Kommunens og skolens innsendte dokumentasjon

I kommunens prosedyre står det at det skal være lav terskel for hva som skaper mistanke om at en elev ikke har det bra på skolen, og at plikten til å varsle rektor gjelder for all mistanke. Videre eksemplifiseres hva en slik mistanke kan basere seg på. Det framgår videre av samme prosedyre at skolen skal utarbeide rutiner for varsling, samt at disse skal gjøres kjent for alle ansatte. I varselskjemaet som er vedlagt prosedyren, står det at varselskjemaet skal leveres til kontaktlærer, som så videreformidler varselskjema til rektor etter utfylling. Under *Hendelse: hvem – hva – hvor – når*, står det at rubrikken skal fylles ut av enten den som har grepet inn, eller «(...) den som har fått kjennskap til eller mistanke om noe».

Skolen har videre sendt eksempler på notater der det framgår at rektor er varslet.

Informasjon fra intervjuer

Under intervjuene forklares begrepet «mistanke om» med for eksempel at de ansatte har gjort observasjoner som kan tilsi at en elev ikke har det trygt og godt, men at de ikke er helt sikre. Det blir også forklart med at «det skurrer litt», at en elev kan endre atferd, og at det ikke behøver å være noe konkret. Begrepet «kjennskap til» forklares med at det er noe de har hørt fra eleven selv, andre elever, eller foresatte.

Når det gjelder å varsle rektor ved mistanke om at en elev ikke har det trygt og godt, kommer det fram at fremgangsmåten er at den som får mistanke varsler kontaktlærer. Deretter blir mistanken drøftet i teammøte, og så undersøker teamet hva det handler om, for eksempel ved at de snakker med eleven, og gjerne elevens foresatte. Det blir sagt at de ansatte har respekt for rektors arbeidsoppgaver, og at de har ulik terskel for når de varsler ved «mistanke om». Ofte vurderes alvorlighetsgraden av mistanken før rektor varsles. Når «mistanken om» går over til «kjennskap til», varsles rektor alltid.

Rektor kan selv være med på teammøter når en mistanke drøftes, og dermed få et varsel på denne måten. Hun uttrykker at hun har tiltro til at teamet ordner opp ved mindre alvorlige tilfeller, men om det foregår over tid, vil hun få beskjed. Det er en uttalt praksis at det skal sies til rektor at «dette er et varsel» om varselet er muntlig. Rektor forteller at det ikke er en fast fremgangsmåte på hvordan det skal varsles, og at det kan skje muntlig, på sms eller e-post. Det viktige, understreker rektor, er at hun får varselet.

Vedrørende dokumentering av varsel til rektor, sier noen at de selv skriver ned at de har varslet rektor. Videre kommer det fram at rektor selv skriver ned varselet i eleven sin mappe i Elements. Dersom avviksskjema er aktuelt, dokumenteres varselet overfor rektor gjennom selve skjemaet.

2.4.3 Våre vurderinger

Vi vurderer at rektor har gitt ansatte relevant kompetanse knyttet til varslingsplikten når det gjelder det å gjenkjenne tegn på en elevs utrygghet og manglende trivsel. Dette kommer fram av ansattes redegjørelse for hva de legger i begrepene «mistanke om» og «kjennskap til», og at de viser en felles praksis når det gjelder å identifisere elever som ikke har det trygt og godt.

Vi vurderer videre at det er en fast fremgangsmåte for å varsle *kontaktlærer* ved mistanke om at en elev ikke har det trygt og godt på skolen. Vi finner imidlertid ikke at det er en fast og lovlig fremgangsmåte for å varsle *rektor* ved «mistanke om». Vi begrunner dette med at det kommer fram flere opplysninger i både egenvurderingen og i intervjuene som taler for at enkelthendelser og mindre alvorlige saker ikke alltid varsles. Da igangsetter teamet ofte selv undersøkelser, og varsler kun rektor hvis mistanken viser seg å være reell.

Til tross for at vi ikke finner det sannsynlig at *all mistanke* varsles i tråd med varslingsplikten og loven, vurderer vi at det er sannsynlig at alle varsler dersom de har «kjennskap til» at en elev ikke har det trygt og godt. Vi begrunner dette med at ansatte varsler i akutte og alvorlige saker, ved gjentakelser, og ved kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt på skolen. Vi vurderer videre at de rutinene som kommunen har (jf. kommunens prosedyre), er egnet til å sikre at alle varsler i tråd med regelverket. Det er derfor viktig at rektor følger opp at kommunens etablerte rutine for varsling gjennomføres i praksis på skolen.

Når rektor mottar et varsel, vurderer vi at det er sannsynlig at rektor dokumenterer varselet, selv om varslings skjemaet som skulle blitt innført, ikke er innført på tilsynstidspunktet.

Avslutningsvis viser vi til at *all mistanke* om at en elev ikke har det trygt og godt skal varsles, slik at rektor får en overordnet og fullstendig oversikt over hvordan elevene på skolen har det, jf. Prop. 57 L (2016-2017) side 23. Dersom rektor får gjentatte eller flere varsler knyttet til ansattes mistanke om en enkeltelev sitt skolemiljø, vil rektor ha et større grunnlag for å kunne ivareta elevens rett til et trygt og godt skolemiljø. Dette uavhengig av om man gjennom nærmere undersøkelser avdekker at aktivitetsplikten er utløst, eller om man skal jobbe forebyggende for å ivareta elevens rett til et trygt og godt skolemiljø.

2.4.4 Konklusjon

Fylkesmannen konkluderer med at rektor ikke har sikret at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

2.5 Plikten til å varsle snarest

Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier?

2.5.1 Rettslig krav

Saken bestemmer hvor raskt rektor må få varsel.

2.5.2 Våre observasjoner

Egenvurderingen

I egenvurderingene svarer alle «ja» på at rektor har avklart hvilke saker som skal varsles straks, og hvor raskt ansatte skal varsle om andre saker. Det står at rektor skal ha beskjed om alvorlige saker straks, mens mindre alvorlige saker skal varsles innen rimelig tid. Ledelsen skriver at de har gitt beskjed om at vold og krenkelser skal varsles straks. På spørsmålet om rektor følger opp at alle som jobber på skolen varsler henne så raskt som saken tilsier i praksis, svarer også alle bekreftende.

Kommunens og skolens innsendte dokumentasjon

I kommunens prosedyre står det at det skal varsles raskt, men den inneholder ikke mer informasjon om hva som ligger i «raskt». I varslings skjemaet skal dato og hvem som varsler utfylles, som gjør det mulig for rektor å følge opp at det varsles så raskt som saken tilsier. Det kommer ikke fram av varslings skjemaet at det skal varsles raskt, eller tidsaspektet for når kontaktlærer skal varsle rektor.

Informasjon fra intervjuer

I intervjuet sier de ansatte at de varsler rektor «så fort som mulig». Eksempler som nevnes er blant annet en gang da rektor ble ringt fra klasserommet på grunn av en situasjon som oppstod, at en elev er sendt for å hente rektor, eller at en ansatt gikk rett til rektors kontor for å varsle umiddelbart om en sak. Rektor sier selv at hun ønsker å bli varslet samme dag, og en ansatt sier at det eneste tilfellet hvor rektor ikke blir varslet samme dag, er om rektor er syk.

2.5.3 Våre vurderinger

På den ene siden vurderer vi at det er sannsynlig at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier. Dette på bakgrunn av vår vurdering av at det er en innarbeidet rutine for å varsle rektor straks om alvorlige saker, og at det er entydig i intervjuene at rektor varsles så snart som mulig. Både ansatte og rektor viser til at tidsaspektet er samme dag.

På den andre siden, viser vi til våre vurderinger av kontrollspørsmålet om plikten til å varsle rektor over. Vi fant det sannsynlig at flere ansatte først drøfter saken i team dersom de får mistanke om at en elev ikke har det trygt og godt på skolen, deretter undersøker de saken nærmere, og at saken først blir varslet rektor når de har fått «kjennskap til». Vi vurderer at denne fremgangsmåten øker sannsynligheten for at ikke «kjennskap til» blir varslet til rektor så raskt som saken tilsier. Vi vurderer også at det foreligger en stor risiko for at eventuelle «mistanker om», som etter nærmere undersøkelser ikke fører til «kjennskap til», til slutt ikke blir varslet videre til rektor, men stopper opp hos kontaktlærer. Vi kan av den grunn ikke konkludere med at det er sannsynlig at rektor har sikret at alle varsler blir varslet til rektor så raskt som saken tilsier det.

2.5.4 Konklusjon

Fylkesmannen konkluderer med at rektor ikke har sikret at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier.

2.6 Rektor sin plikt til å varsle skoleeier

Varsler rektor skoleeieren om alvorlige tilfeller?

2.6.1 Rettslig krav

Rektor skal varsle skoleeieren om alvorlige tilfeller. Dette kan gjelde saker der krenkelsene er særlig voldelige eller integritetskrenkende, eller der skolen over noe tid ikke har klart å løse en sak. Det som gjøres for å varsle, skal dokumenteres.

2.6.2 Våre observasjoner

Egenvurderingen

I egenvurderingene svarer rektor at hun varsler skoleeier om alvorlige tilfeller, og viser til kommunens rutine for varsling til skoleeier.

Kommunens og skolens innsendte dokumentasjon

I kommunens prosedyre står det at rektor skal varsle rektor i alvorlige tilfeller, og at det er en skjønnsmessig vurdering hva som regnes som et alvorlig tilfelle. Prosedyren inneholder videre fire eksempler på hva som kan være «alvorlige tilfeller».

Informasjon fra intervjuer

Når det gjelder hva rektor anser for å være «alvorlige tilfeller», nevner hun at en elev for eksempel har vært utsatt for vold flere ganger, og tilfeller der det begynner å bli dårlig relasjon mellom hjemmene til to eller flere elever. Hun viser videre til hva skoleeier karakteriserer som alvorlige tilfeller i kommunens prosedyre. Hun informerer også om at hun varsler skoleeier i tilfeller der skolen ikke har klart å bedre skolemiljøet til en elev i en

sak som har pågått over tid. Rektor forteller videre at hun ofte varsler skoleeier på e-post etter en samtale, og at det en gang ble avtalt et møte med skoleeier. Når det gjelder dokumentasjon av varselet, sier rektor at ingen fast fremgangsmåte er avklart.

Skoleeier sier at det er forskjellig fra skole til skole når det gjelder hva det varsles om, men at han ikke får overraskelser vedrørende varsler om alvorlige tilfeller. Han er trygg på at rektor ved Lø skole alltid varsler han om alvorlige tilfeller. I «alvorlige tilfeller» legger han blant annet klager på aktivitetsplanen, melding til Fylkesmannen, grove tilfeller som vold, krenkelser i form av rasistiske uttalelser, eller krenkelser som har pågått over tid. Han informerer om at det ikke er jobbet fram noe konkret med tanke på felles forståelse av «alvorlige tilfeller», men viser til kommunens prosedyre.

Når det gjelder hvordan skoleeier varsles, forteller han at han får varsel per telefon eller e-post, og at de deretter har et møte for å drøfte saken. Han kan også få varsel som et notat i postsystemet til kommunen, hvor det da kommer som er restanse til han. Om hvor raskt han skal varsles, sier han at det skal skje så fort som mulig. Det står ikke spesifisert skriftlig hva «så fort som mulig» er, men det er en innarbeidet forståelse for at dette betyr én til to dager. Han opplever at skolene varsler raskt.

Videre forteller skoleeier at de skriver et referat hvis de har hatt et møte, eller at de skriver en notis i elevmappen. På spørsmålet om det er avklart hvem som dokumenterer, sier han at «den er uklar».

2.6.3 Våre vurderinger

Vi vurderer at det er overveiende sannsynlig at rektor varsler skoleeier om alvorlige tilfeller. Vi begrunner dette med at det foreligger en felles forståelse mellom rektor og skoleeier av hva som er «alvorlige tilfeller» gjennom definisjonen i selve prosedyren, og gjennom det de informerer om i intervjuene. Et annet moment som styrker vår konklusjon, er at det er en fremgangsmåte for hvordan dette skal skje.

Selv om på intervjutidspunktet var uklart *hvem* som skal dokumentere et varsel til skoleeier, og *hvordan* dette skal gjøres, informerte skoleeier i vår oppsummering som fant sted direkte etter intervjuene (rektor og inspektør deltok også), at kommunen vil lage en rutine som gjelder nettopp dette. Selv om det ikke foreligger noen avklaringer rundt hvem som skal dokumentere, samt hvordan dokumenteringen skal skje, finner vi det likevel sannsynlig at varsel mellom rektor og skoleeier blir dokumentert i en eller annen form i praksis. Vi viser i den forbindelse til at opprettelse av notat i Elements og skriftlig dokumentasjon i form av e-postkorrespondanse, ble nevnt som eksempler på dokumentasjon av varsel.

2.6.4 Konklusjon

Fylkesmannen konkluderer med at rektor varsler skoleeieren om alvorlige tilfeller.

2.7 Plikten til å undersøke

Sikrer rektor at skolen undersøker saken når skolen har mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø?

2.7.1 Rettslig krav

Så snart skolen får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø skal skolen undersøke saken nærmere.

Alle elever som er involvert i saken, har rett til å uttale seg. Skolen skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen. Elevene kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte eller få dem til å uttale seg på sine vegne.

Undersøkelsene skal få frem fakta om situasjonen, bakgrunnen for elevens opplevelse, og hva i elevens omgivelser som påvirker hvordan eleven opplever skolemiljøet. Skolen må innhente nok informasjon til å avdekke hva som har skjedd, og om én eller flere elever opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt. Skolen skal dokumentere hvordan de undersøker saken. Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal undersøke, og følge opp at det blir gjort.

2.7.2 Våre observasjoner

Kunnskap om undersøkelsesplikten

Egenvurderingen

I egenvurderingene svarer alle gruppene «ja» på at de alltid undersøker saken når de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. De skriver at det ligger i skolens rutiner, og at undersøkelsene tilpasses saken.

Kommunens og skolens innsendte dokumentasjon

I kommunens prosedyre står det at plikten til å undersøke skal ha like lav terskel som det å varsle. Skolen har også sendt dokumentasjon på hvordan de undersøker saker i praksis.

Informasjon fra intervjuer

Det kommer frem under intervjuene at de ansatte vet at de har en undersøkelsesplikt som utløses når de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt på skolen. Det kommer også fram at skolen må undersøke i etterkant av at de har mottatt varsel vedrørende en elevs skolemiljø.

Hvordan skolen går frem for å undersøke og dokumentasjon

Egenvurderingen

I kommentarer til egenvurderingene kommer det fram at de ved undersøkelser starter med å snakke med involverte elever, samtaler med hjemmene, drøftinger på team og med miljøterapeut, og deretter observasjoner. Alle svarer «ja» på spørsmålet om de dokumenterer undersøkelsene, og de skriver at de gjør dette i stor grad. Det framkommer imidlertid at det er behov for en ryddigere praksis på dette med dokumentasjon, og at det er forbedringspotensialer på dette området. Andre skriver at undersøkelsene dokumenteres i elevmappen, og det skrives i elevens aktivitetsplan, om en aktivitetsplan opprettes.

Kommunens og skolens innsendte dokumentasjon

I kommunens prosedyre står det at det kan være aktuelt å undersøke hendelser tilbake i tid eller forhold utenfor skolen, dersom disse påvirker elevens hverdag på skolen. Videre er det tre eksempler på hva skolen kan gjøre for å undersøke en sak.

Informasjon fra intervjuer

Vi får høre under intervjuene at de i team, eller i samråd med rektor, finner den måten det er best å starte på. Ofte beslutter de at det første er å samtale med eleven, og at de deretter er tettere på eleven og gruppen for å observere i friminutt. En gruppe beskriver at de «(...) går rett i observasjonsmodus». De undersøker videre om noe har skjedd hjemme, og de snakker med andre ansatte med det formål å få et totalbilde over hvordan eleven har det. De sier at de undersøker bredt, og tilpasser undersøkelsene, «(...) både for den som er utsatt, og den som utsetter». De informerer videre at de kan bruke møtene i LP for å drøfte opprettholdende faktorer, og at de kan bruke den sosiometriske undersøkelsen «Spekter» ved behov. De sier at det ikke nødvendigvis er en fast fremgangsmåte for hvordan det skal undersøkes, men at det blir avklart med ledelsen.

Elevenes rett til å bli hørt i undersøkelsesfasen

Egenvurderingen

Alle svarer «ja» på spørsmålet om involverte elever alltid blir hørt når de undersøker saker. De skriver at dette er en vanlig rutine.

Kommunens og skolens innsendte dokumentasjon

Skolen har sendt dokumentasjon som viser eksempler på at elever blir hørt i praksis. Videre viser kommunens prosedyre at kontaktlærer har ansvar for å ha samtaler med involverte elever. Det står også at skolen skal sørge for elevenes medvirkning når de undersøker saker, og at dette gjøres ved at involverte elever blir hørt.

Informasjon fra intervjuer

Det framkommer i samtlige intervjuer at elever alltid blir hørt når skolen skal undersøke saker. Dette gjøres både av kontaktlærer, og ofte også av miljøarbeider og/eller rektor. Elevene forteller at de voksne kan snakke med elever på gangen hvis de er kjent med at en elev ikke har det bra.

Formålene med undersøkelsene

Egenvurderingen

Alle svarer bekreftende på spørsmålet om undersøkelsene alltid får frem fakta om situasjonen, bakgrunnen for elevens opplevelse, og hva i elevens omgivelser som påvirker hvordan eleven opplever skolemiljøet sitt. Som kommentar står det at skolen alltid forsøker å belyse saken fra så mange sider som mulig, og at de bruker alle informasjonskilder for å kartlegge informasjonen og de reelle fakta i saken.

Kommunens og skolens innsendte dokumentasjon

I kommunens prosedyre står det at skolen skal undersøke elevens opplevelse av skolemiljøet. Videre står det at undersøkelsene må ha som formål å få frem fakta om situasjonen og hva som påvirker hvordan eleven opplever skolemiljøet.

Informasjon fra intervjuer

Vi får høre i intervjuene at de forsøker å finne ut av opprettholdende faktorer og hva eleven opplever. Videre undersøker de hva som ligger bak elevens opplevelse, og hva som påvirker elevens skolemiljø. Dette ligger ofte i «bestillingen» til miljøterapeut eller assistent. Skolen forsøker videre å få tak i informasjon om behov for tiltak, og hva som skal til for at eleven skal få en god skolehverdag igjen. Det er entydig i intervjuene at de i tillegg til elevens subjektive opplevelse, også undersøker konteksten rundt eleven(e).

2.7.3 Våre vurderinger

Kunnskap om undersøkelsesplikten

Fylkesmannen vurderer at alle ved skolen er kjent med at de har en plikt til å undersøke når de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt på skolen. Vi bygger dette på den muntlige og skriftlige informasjonen vi har fått gjennom tilsynet. Videre kommer det fram vedrørende varslingsplikten, at undersøkelser blir igangsatt så snart en ansatt får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt.

Hvordan skolen går frem for å undersøke og dokumentasjon

Selv om det ikke foreligger en skriftlig rutine knyttet til fremgangsmåten for å undersøke, får vi høre i intervjuene at det foreligger en lik praksis for fremgangsmåte. Måten skolen går fram for å undersøke, blir redegjort for på en kjent og plausibel måte i alle intervjuene. Vår vurdering av at skolen har en fast fremgangsmåte for å undersøke saker, underbygges videre av innsendte eksempler på hvordan skolen har undersøkt enkeltsaker.

Når det gjelder dokumentasjon av undersøkelsene, finner vi det sannsynlig at skolen dokumenterer undersøkelsene i Elements. Vi begrunner dette med at det er vist i praksis, og det framkommer i intervjuene at dette er praksis. Vi anbefaler imidlertid skolen å gjøre dokumentasjonspraksisen tydeligere for ansatte, slik det ble nevnt i egenrevisningen.

Elevenes rett til å bli hørt i undersøkelsesfasen

Vi vurderer videre at det er sannsynlig at eleven som skolemiljøsak omhandler, samt andre involverte elever, blir hørt som en naturlig del av skolens oppfyllelse av undersøkelsesplikten. Vi begrunner dette med at kommunens prosedyrer, de ansattes uttalelser i intervjuene, og egenrevisningene, taler for at alle elever blir hørt i undersøkelsesfasen. Vi vurderer videre at det foreligger sannsynlighetsovervekt for at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hva som har hendt, og om hva som er elevens subjektive opplevelse av sitt skolemiljø.

Formålene med undersøkelsene

Vi vurderer at det er sannsynlig at skolens undersøkelser har som formål å finne fakta, bakgrunnen for, og hvilke forhold det er som påvirker elevens opplevelse av sitt skolemiljø. Vi begrunner dette med at vi under intervjuene får høre at skolen har god innsikt i hva undersøkelsene skal ha som formål å finne ut av, samt at vi under intervjuene får inntrykk av at det undersøkes grundig og bredt. At elevenes rett til å bli hørt nevnes som en sentral del av fremgangsmåten for å undersøke, videre at skolen kommer med eksempler på hvordan de undersøker på ulike nivå, bidrar til å sannsynliggjøre at det undersøkes i tråd med lovkravet. I lys av at skolens prosedyre nevner eksplisitt at skolens undersøkelser skal dokumenteres, sammenholdt med at dette bekreftes under intervjuene, finner vi det sannsynlig at skolens undersøkelser dokumenteres. Det faktum at skolens undersøkelser dokumenteres, sammenholdt med at rektor har det overordnede ansvaret for å utforme aktivitetsplanen, gjør at vi finner det sannsynlig at rektor følger opp at det undersøkes i samsvar med skolens faste fremgangsmåte.

2.7.4 Konklusjon

Fylkesmannen konkluderer med at rektor sikrer at skolen undersøker saken når skolen har mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

2.8 Plikten til å undersøke snarest

Sikrer rektor at skolen undersøker saken snarest?

2.8.1 Rettslig krav

Så snart skolen får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, skal skolen undersøke saken nærmere. Skolen skal dokumentere hvordan de undersøker saken. Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal undersøke, og følge opp at det blir gjort.

2.8.2 Våre observasjoner

Egenvurderingen

I egenvurderingene svarer alle bekreftende på spørsmålet om de alltid undersøker saken snarest. Som kommentar skriver de at de undersøker så raskt det lar seg gjøre, og at det også avhenger av alvorlighetsgraden. Det vises videre til at de omprioriterer personalet om saken må undersøkes med en gang.

Kommunens og skolens innsendte dokumentasjon

I skolens prosedyre, står det at saker skal undersøkes «med en gang» om noen på skolen ser eller mistenker at en elev ikke har det trygt og godt.

Informasjon fra intervjuer

I intervjuene sier ansatte at det ikke foreligger noe skriftlig for *når* det skal undersøkes, men at «det ligger for oss – vi gjør det bare». De sier at de handler fort, og at de avholder møter også for å undersøke saker nærmere. På videre spørsmål om hva de legger i snarest, sier de samme dag, eller dagen etter. I enkelte tilfeller kan de måtte vente til to dager etter de har fått mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt. Rektor informerer om at «snarest» for henne betyr at de skal snakke med eleven og elevens foresatte samme dag hvis det er alvorlig, eller dagen etterpå om det kan vente til da. Én forteller om et eksempel hvor han fikk kjennskap til at en elev ikke hadde det trygt og godt i et møte med foreldrene på en fredag, og hvor undersøkelser med samtaler og observasjoner ble igangsatt på mandagen etter. Det kommer fram i intervjuene, som nevnt tidligere, at ansatte ofte undersøker før de varsler rektor ved mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

2.8.3 Våre vurderinger

Vi vurderer at de helhetlige opplysningene som kommer fram i både egenvurderingene, kommunens prosedyre og i intervjuene, gir et inntrykk av at skolen har en innarbeidet praksis med å undersøke skolemiljø saker «snarest», og at dette i praksis betyr innen et par-tre dager. Vi finner det således sannsynlig at skolen har en felles forståelse for hva det vil si å undersøke saken «snarest», og at skolen har en innarbeidet praksis som sikrer at det undersøkes «snarest». Vi gjør likevel skolen og skoleeier oppmerksomme på fordelene ved skriftliggjøring av den felles forståelsen og fremgangsmåten knyttet til undersøkelsesplikten. En skriftlig rutine vil for eksempel øke sannsynligheten for at den felles forståelsen og den etablerte fremgangsmåten alltid følges i alle enkeltsaker, og også av nyansatte og vikarer.

2.8.4 Konklusjon

Fylkesmannen konkluderer med at rektor sikrer at skolen undersøker saken snarest.

2.9 Elevenes rett til å uttale seg om innholdet i aktivitetsplanen

Sikrer rektor at berørte elever får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen?

2.9.1 Rettslig krav

Eleven som tiltakene gjelder, har rett til å uttale seg. Skolen skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen. Eleven kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte, eller få dem til å uttale seg på sine vegne.

2.9.2 Våre observasjoner

Egenvurderingen

I egenvurderingene svarer alle «ja» på spørsmålet om elevene alltid får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen. De skriver at eleven selv deltar på møter når innhold i aktivitetsplanen diskuteres, og at de får komme med forslag på tiltak.

Kommunens og skolens innsendte dokumentasjon

I kommunes prosedyre, under «Hva er egnede tiltak», står det at det er viktig å ivareta elevenes rett til å bli hørt for å finne frem til egnede tiltak. I ett av prosedyrens vedlegg, «Aktivitetsplan», er det en egen rubrikk for oppsummering av samtaler med elev og foresatte. Nederst i malen for aktivitetsplan, står; «Det bekreftes at involvert elev/ involverte elever er hørt og det er vurdert hva som er best for eleven/elevene».

I kommunens plan er det henvist til barnekonvensjonen, med underoverskriften «Lytt til barnet». Der står det at barn har en rett til å uttale seg om alle forhold som angår dem, men at det ikke har noen plikt til å uttale seg. Det står videre at elevens syn skal undersøkes, og at dette synet skal tillegges vekt i samsvar med alder og modenhet.

Skolen har også sendt eksempler på aktivitetsplaner som viser at elevene har fått uttale seg om innholdet i planen. Der kommer det også fram at rektor har hovedansvaret for aktivitetsplanen.

Informasjon fra intervjuer

I intervjuene får vi høre at rektor har som fast praksis å snakke med eleven(e) som saken gjelder, av og til eleven alene, men som oftest med sine foreldre. Videre får vi høre at elevene alltid får uttale seg om tiltakene i møte med rektor, samt hvordan de opplever situasjonen der og da.

Rektor informerer om at det legges til rette for at elevene alltid skal få uttale seg ved at de deltar i møte med rektor og foresatte når innholdet i aktivitetsplanen drøftes. Rektor omtaler dette som et samarbeid. Om en elev ikke ønsker å delta i et slikt møte, blir eleven hørt separat.

Berørte elever blir også informert og får uttale seg. Rektor sier at åpenhet er selvfølgelig best, men at de hensyntar vern om sensitive opplysninger.

2.9.3 Våre vurderinger

Et moment som taler sterkt for at det foreligger en fast fremgangsmåte som sikrer at elever alltid får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen, er at det er samsvar mellom svarene i intervjuene, og kommunens plan og kommunens prosedyre. Det at rektor alltid er med på disse møtene, gjør at hun selv sikrer, og med dette følger opp, at elevene alltid får uttale seg, også om elevene ikke ønsker å delta i møtet. At elever blir hørt selv om de ikke ønsker å delta i et slikt møte, vurderer vi at er i tråd med lovkravet om at samtalen skal tilrettelegges i samsvar med elevens ønsker og behov. Vi vurderer derfor at det er overveiende sannsynlighet for at elevene ved Lø skole alltid får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen. At det er uttrykkelig nevnt i aktivitetsplanen at elevene skal bli hørt, bidrar også til å styrke vår konklusjon.

2.9.4 Konklusjon

Fylkesmannen konkluderer med at rektor sikrer at berørte elever får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen.

2.10 Plikten til å sette inn egnede tiltak

Sikrer rektor at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt?

2.10.1 Rettslig krav

Plikten til å sette inn tiltak gjelder uavhengig av årsaken til at eleven ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt.

Skolen skal velge tiltak ut fra faglige vurderinger av hva som er egnede tiltak. Vurderingene skal basere seg på kunnskap, prinsipper og verdier som er utviklet og anerkjent av kompetente fagmiljøer. Skolen må tilpasse tiltakene til saken og elevens helhetlige behov.

Skolen må ta stilling til hva som er elevens beste i saken. Dette gjelder også for andre elever som er involvert i saken, eller som blir direkte påvirket av tiltakene. Momenter i vurderingen kan være elevens syn på hva som bør være innholdet i aktivitetsplanen, elevens identitet og karaktertrekk og egenskaper, familiemiljø og nære relasjoner, beskyttelse, omsorg og sikkerhet, sårbarhet eller sårbare situasjoner, elevens rett til liv og utvikling, elevens fysiske og psykiske helse, og elevens rett til utdanning. Det skal sterke hensyn til for at skolen kan sette elevens beste til side. Skolen må ta stilling til hvor stor vekt elevens beste skal ha.

Samlet sett skal skolen gjennomføre de tiltakene som med rimelighet kan forventes av skolen i den enkelte saken. Rektor skal sikre at dette blir gjort.

2.10.2 Våre observasjoner

Krav til å sette inn tiltak

Egenvurderingen

I egenvurderingene svarer alle «ja» på spørsmålet om de alltid setter inn tiltak der en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Som kommentar skriver de at det alltid utarbeides en aktivitetsplan, og at denne blir lagt fram og gjennomgått for alle ansatte på trinnet.

Skolens fremgangsmåte og dokumentasjon

Kommunens og skolens innsendte dokumentasjon

Skolen har sendt eksempler på aktivitetsplaner hvor det framgår at rektor har hovedansvaret. Dette framkommer også av kommunens prosedyre, hvor det står at rektor er ansvarlig for å utarbeide aktivitetsplanen.

Informasjon fra intervjuer

I intervjuene får vi høre at de gjerne starter med en idédugnad, og at de velger ut ett til to tiltak som de prøver ut om gangen. Rektor deltar i denne prosessen, sammen med andre ansatte, eleven selv og elevens foreldre. Tiltakene blir dokumentert i en aktivitetsplan som rektor skriver, og denne legges i mappa til eleven det gjelder.

Tiltakenes egnethet og hensynet til elevenes beste

Egenvurderingen

I egenvurderingene svarer alle «ja» på spørsmålet om tiltakene er tilpasset saken i type og omfang, og at de er basert på elevens helhetlige behov og elevens beste.

Kommunens og skolens innsendte dokumentasjon

I kommunens mal for aktivitetsplan er det en egen rubrikk for å skrive en oppsummering av samtaler med elever og foresatte. Det skal videre bekreftes at involverte elever er hørt, og at barnets beste er vurdert.

I kommunens prosedyre står det om egnede tiltak at skolen må høre barnet og vurdere hensynet til barnets beste. Prosedyren viser videre til at undersøkelser er nødvendige for å kunne sette inn egnede tiltak. Det kommer også fram av prosedyren at skolen skal søke råd til aktuelle hjelpeinstanser ved behov.

Informasjon fra intervjuer

I intervjuene får vi høre at de tenker på behovene til eleven. Behovene er kartlagt ved for eksempel en analyse av opprettholdende faktorer, og at de på bakgrunn av kartleggingen velger tiltak de skal sette inn. Dette omtales som en selvfølge av de ansatte. De sier videre at de kjenner elevene godt, at de bruker erfaringene de har, og innhenter informasjon fra foreldre og andre ansatte for å igangsette tiltak som er i samsvar med elevens behov.

Rektor forteller at hun ser på ulike momenter, som elevens opplevelse, informasjon fra foresatte, ansatte sine vurderinger, forholdet til andre elever og miljøet rundt.

Vi får også annen informasjon om at skolen kan sette inn tiltak på systemet rundt en elev, på bakgrunn av elevens behov og konteksten eleven er i, som for eksempel tiltak overfor samspillet mellom elevene. De ukentlige møtene i læringsmiljøgruppa blir også nevnt som en arena hvor egnede tiltak diskuteres, samt tverrfaglig team.

Rektor sier at tiltakene alltid er tilpasset saken og elevens helhetlige behov, og at hun selv, på grunnlag av informasjonen som er innhentet, gjør en vurdering av barnets beste når hun skal lage en plan. Hun viser også til et eksempel der skolen gjennomførte et tiltak knyttet til oppfølging i friminutt, til tross for at foresatte ikke ønsket dette, da skolen vurderte at dette var til elevens beste.

2.10.3 Våre vurderinger

Krav til å sette inn tiltak

Vi vurderer at det er overveiende sannsynlig at skolen setter inn tiltak når undersøkelser viser at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Dette kommer klart frem av de samlede opplysningene vi har fått.

Skolens fremgangsmåte og dokumentasjon

Vi vurderer at opplysningene fra intervjuene samsvarer med kommunens prosedyre, noe som sannsynliggjør at fremgangsmåten beskrevet i prosedyren er blitt innarbeidet som en del av skolens reelle praksis. Det at rektor skriver aktivitetsplanen, gjør at hun også følger opp at en aktivitetsplan faktisk skrives, dersom en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Rektor ivaretar således også dokumentasjonskravet.

Tiltakenes egnethet og hensynet til elevenes beste

Det rettslige grunnlaget viser til at skolen skal sette tiltak på bakgrunn av faglige vurderinger om hva som er egnede tiltak. Disse vurderingene skal basere seg på kunnskap, prinsipper og verdier som er utviklet og anerkjent av kompetente fagmiljø. I intervjuene framkommer det at tiltak som iverksettes, blir satt inn på bakgrunn av *erfaringer* som de ansatte har gjort seg tidligere. På en side kan dette tale imot at tiltakene direkte baserer seg på *kunnskap, prinsipper og verdier som er utviklet og anerkjent av kompetente fagmiljø*. På en annen side er det mulig at de ansattes erfaringer baserer seg på nettopp *kunnskap, prinsipper og verdier fra kompetente fagmiljø*. Vi viser i den forbindelse til at ansatte har gjennomført ulike kompetansehevende tiltak som er av betydning for deres mulighet til å sette inn egnede tiltak overfor elever som ikke har det trygt og godt. I intervjuene kommer det også tydelig fram at skolen innhenter informasjon fra mange kilder, at tiltakene tilpasses den enkelte elevs behov, og at elevens beste blir vurdert i hver sak. Dette gjør at vi vurderer det som sannsynlig at skolen setter inn egnede tiltak tilpasset elevens helhetlige behov.

Når det gjelder vurdering av om tiltakene som settes inn ivaretar hensynet til elevens beste, vurderer vi det som positivt at rektor, gjennom malen for aktivitetsplan, må bekrefte at barnets beste er vurdert og avveid mot andre relevante hensyn. Vi bemerker imidlertid at vurderingen av hva som er elevens beste med fordel kan synliggjøres ved for eksempel å vise hvilke momenter som er vurdert, hvordan de er vurdert, og hvilken vekt vurderingene har fått. Skolens tverrfaglige møter med aktuelle hjelpeinstanser bidrar videre til at skolen kan identifisere aktuelle tiltak knyttet til elevens helhetlige behov, og på denne måten ivareta hensynet til barnets beste ved utformingen av aktivitetsplanen.

2.10.4 Konklusjon

Fylkesmannen konkluderer med at rektor sikrer at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt.

3 Våre reaksjoner

3.1 Pålegg om retting

I kapittelet ovenfor har vi konstatert at kommunen ikke oppfyller regelverket på alle områder. Vi pålegger dere å rette opp følgende, jf. kommuneloven § 30-4:

Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø

1. Steinkjer kommune må sørge for at Lø skole oppfyller plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. oppl. §§ 9 A-2, 9 A-3 og 9 A-4.

Steinkjer kommune må i den forbindelse se til at

- a) rektor sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.
- b) rektor sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier.

3.2 Oppfølging av påleggene

Kommunen skal iverksette tiltak for å rette brudd på regelverket umiddelbart. Når påleggene er rettet, skal kommunen erklære at retting er gjennomført og redegjøre for hvordan kommunen har rettet.

Frist for innsending er 07.12.2020. Vi vil ikke avslutte tilsynet før kommunen, gjennom erklæringen og redegjørelsen, har vist at pålegget er rettet.

Når vi avslutter tilsynet, vil vi utarbeide et informasjonsskriv for elever og foreldre som oppsummerer tilsynet og skolens tiltak.

4 Kommunen har rett til å klage

Tilsynsrapporten er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b. Kommunen kan klage på enkeltvedtaket.

Hvis dere klager, må dere gjøre det innen tre uker. Fristen gjelder fra beskjed om brevet har kommet frem til dere, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Dere sender klagen til oss. Vi har muligheten til å omgjøre vedtaket. Hvis vi ikke er enig med dere, sender vi klagen til Utdanningsdirektoratet som avgjør saken.

I forvaltningsloven § 32 kan dere se hvordan dere skal utforme klagen.

Dere kan be om at vi ikke setter i verk vedtaket før klagefristen er ute, eller klagen er endelig avgjort av Utdanningsdirektoratet, jf. forvaltningsloven § 42.

Dere er part i saken og har rett til innsyn i sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 18.

Trondheim, 7. oktober 2020

Gitte Franck Sehm
Tilsynsleder

og

Maria Teresa Langseth Martinez
Tilsynsmedlem